מאן דשרי דהא ליכא דיורין ומאן דאסר זימנין דהוי בה דיורין ואתי לטלטולי [א]קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו מיעטו באילנות לא הוי מיעוט בנה בו עמוד גבוה עשרה ורחב ד' הוי מיעוט פחות מג' לא הוי מיעוט מג' ועד ד' רבה אמר [ב]הוי מיעוט ורבא אמר לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב הרחיק מן הכותל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' לא הועיל מג' ועד ד' רבה אמר [ג]הועיל רבא אמר אינו מועיל רבה אמר הועיל דהא נפיק ליה מתורת לבוד רבא אמר אינו מועיל כיון דלא הוי מקום ד' לא חשיב רב שימי(א) מתני לקולא טח בו טיט ויכול לעמוד בפני עצמו הוי מיעוט אינו יכול לעמוד בפני עצמו רבה אמר [ד]הוי מיעוט רבא אמר [ה]לא הוי מיעוט רבה אמר הוי מיעוט השתא מיהא קאי רבא אמר לא הוי מיעוט כיון דלא יכול למיקם בפני עצמו לא כלום הוא הרחיק מן התל ד' ועשה מחיצה הועיל פחות מג' או על שפת התל רב חסדא ורב המנונא חד אמר הועיל וחד אמר לא הועיל תסתיים דרב חסדא אמר הועיל דאתמר העושה מחיצה על גבי מחיצה אמר רב חסדא בשבת הועיל [ו]בנכסי הגר לא קנה ורב ששת אמר [ז]אף בשבת נמי לא הועיל תסתיים אמר רב חסדא ומודה לי רב ששת [ח]שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מאי טעמא הואיל ובאויר מחיצות העליונות הוא דר בעי רבה בר בר חנה נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו למאי אי לנכסי הגר היינו דירמיה בירואה [ב]דאמר ירמיה בירואה אמר רב יהודה [ג]האי מאן דשדא ליפתא [ט]אפילא דארעא דגר ואתא ישראל אחרינא רפק בה פורתא בתרא קני קמא לא קני מ"ט בעידנא דשדא לא קא שבח כי קא שבחא ממילא קא משבחא [י]ואלא לענין שבת הוי מחיצה הנעשה בשבת [ד]ותניא כל מחיצה הנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה לאו איתמר עלה אמר רב נחמן לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר ההיא איתתא דעבדה מחיצה על גבי מחיצה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק בה פורתא אתא לקמיה דרב נחמן אוקמה בידיה אתת איהי וקא צווחא קמיה אמר לה מאי איעביד לך דלא מחזקת כדמחזקי אינשי °קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה [ה]רבא אמר אויר קירויו מייתרו ורבי זירא אמר [כ]אין אויר קירויו מייתרו לימא [ו]רבא ורבי זירא בפלוגתא דרב ושמואל קא מיפלגי [ז]דאיתמר אכסדרה בבקעה רב אמר [ל]מותר לטלטל בכולה ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות רב אמר מותר לטלטל בכולה אמרינן פי תקרה יורד וסותם ושמואל אמר אין מטלטלין אלא בארבע אמות לא אמרי' פי תקרה יורד וסותם

אי

דליכא בה דיורין. שיאסרו על בני מבוי הלכך רשות בני מבוי הוא ובני שביל לא אסרי עלה דהוי כחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגדולה מותרת וקטנה אסורה ושביל לא מתקנין ליה גזירה שמא יאמרו לחי מועיל לשביל דעלמא: **באילנות לא הוי מיעוט.** דלהכי קרפף להיות בו אילנות ולא בטיל ליה (א) היקף קמא: **בנה בו עמוד.** ואפילו באמצע ובכך נתמעט מבית סאתים: **פחות מג'.** טפחים אפי' נתמעט מבית סאתים כמאן דליתיה דמי: **דהא נפקא ליה מתורת לבוד.** כלומר דהא חשיב ליה ג' בעלמא למיפק מתורת לבוד הלכך ה"נ חשיבי ולא בטיל: **הרחיק מן הכותל.** של קרפף ד' טפחים ועשה מחילה (ב) לדירה: **הועיל.** מחילה זו להיות היקף חדש והוי פתח ולבסוף הוקף: **פחות מג' לא הועיל.** דהוי כמחילה על גבי מחילה. ולא בנתמעט מבית סאתים מיירי מדלא נקט מיעוט ואינו מיעוט דאי נתמעט ודאי הוי מיעוט שאפילו הוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט שפיר דמי כדלקמן אלא למיהוי פתח ולבסוף הוקף מיירי: **מתני לקולא.** להך פלוגתא דלעיל ואמר דבשלשה דנפק ליה מתורת לבוד כולהו מודו דעמוד הוי מיעוט ומחילה הויא מחילה לדירה ולא כמוסיף ובפחות משלשה פליגי: **טח בטיט.** והוסיף על עובי הכתלים עד שנתמעט. והאי לאו רבה בר שימי קאמר לה אלא מילתא באנפי נפשיה היא: **ויכול לעמוד.** הטיט בפני עצמו שעשוי בעובי שאפילו ניטל כותל הראשון יכול זה לעמוד: **הוי מיעוט ולא הוי מיעוט** גרס הכא: **הרחיק מן התל.** שבקרפף ויש מן התל עד המחילה יותר מבית סאתים הרבה ועשה מחילה לדירה אצל התל ברחוק ד' טפחים ועדיין יש יותר מבית סאתים בין ישנה לחדשה אבל זו לדירה עשאה: **הועיל.** והכל מותר: **לא הועיל.** דהויא מחילה על גבי מחילה: **וחד אמר הועיל.** דקסבר מחילה ע"ג מחילה מהניא להיות היקף לדירה: **בנכסי הגר.** שמת ואין לו יורשין אין זו חזקה לקנות ואם בא אחר והחזיק בהן קנה האחרון: **בשבת.** כגון לענין היקף לדירה שבתחילה היתה מחילה הוגנת אלא שלא הוקפה לדירה: הכי גרסינן **מודה לי רב ששת שאם עשה מחילה על התל** ולא גרסי' **על שפת.** והכי פי' אף על גב דפליג ואמר דלא מישתרי קרפף בהכי היינו טעמא שהדר בקרפף באויר מחילות התחתונות דר אבל אם היה תל יותר מבית סאתים ועשה מחילות סביב עליו להשתמש על גובה התל (ג): **הועיל.** והדר על התל דר באויר מחילות העליונות ולא מהני ליה תחתונות מידי הלכך לאו מחילה על גבי מחילה היא: **בעי רבה.** למ"ד אין מחילה על גבי מחילה נבלעו התחתונות בקרקע שהיה העפר רך ותיחוח ונטבע הכותל בבת אחת בשבת ולא נפל אלא נבלע והעליונות קיימות מהו: **אי לנכסי הגר.** קא מיבעיא ליה אי לא קדם אחר והחזיק בהן עד שנבלעו התחתונות ונמצא שאין בו אלא מחילות שעשה לו זה ומעכשיו קנוי לו: **דשדא ליפתא אפילא.** נטע לפת בגומא שמצא בקרקע הגר ולא חפרה הוא דאי חפרה במכוש ראשון קנה: **לא קא שבח.** ולאו חזקה היא ואנן נעל גדר ופרץ כל שהוא תנן (ב"ב דף מג.) מידי דמהני הוי חזקה: **ממילא שבח.** והאיא שעתא לאו איהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל. והכא נמי כיון דבשעתא דהחזיק לאו חזקה היא כי הדור הוו מחילות ממילא הוא דהוו ולא איהו דעביד: **אלא לענין שבת.** אי משתרי בעליונות שהיו בטילות עד עכשיו: **לזרוק.** לחומרא: **וקירה בו בית סאה.** קירוי גג: **אויר קירויו מייתרו.** שאף המקורה מיחשבא בהדי אידך כאילו לא קירוהו ואכתי הוי יותר מבית סאתים: **אין אויר קירויו מייתרו.** דאמרינן פי תקרה יורד וסותם: **אכסדרה.** מקורה בגג חלק כעליות שלנו ואינו משופע והיא קירוי שבכל הש"ס:

ה"ג

מאן דשרי דהא לית ביה דיורין. ובשביל (ד) לית ביה דיורין דליתסרו עליה ולפירוש הקונטרס דלית ביה דיורין לא אסרו עלה משום גיפופי: **ומאן דאסר זימנין דאית ביה דיורין.** שהבתים שאצל הרחבה יפתחו מבתיהן לרחבה ויאסרו הרחבה על בני מתא להוציא בה כלים ששבתו בתוכה ומשום הכי אסור לטלטל ממתא לרחבה דשמא יטלטלו גם לאחר פתיחת הדיורין בלא עירוב כמו עתה אבל רחבה גופיה שרי שהרי אף לאחר שיפתחו מותר לטלטל כלים ששבתו בתוכה: **שאם עשה מחיצה על שפת התל שהועיל.** רש"י לא גרים על שפת התל דהוה משמע לאותן הדרים למטה אלא גרים על התל והועיל לאותן הדרים על התל ומיהו צריך לפרש דמיירי על שפת התל שאם הרחיקו ד' מן השפה אין שם חידוש דהכי נמי למטה אם הרחיק הועיל: **אכסדרה בבקעה.** רש"י פירש לקמן דאכסדרה פרולה מארבעה רוחותיה והשתא אתי שפיר הא דנקט בבקעה שאין שם מחילות ולא נקט בחצר וגרס לקמן בפרק כל גגות (דף לד.) דמשני שמואל אדשמואל כי לית ליה כד' אבל בג' אית ליה וקשיא לפירושו דבסוכה אמרינן דאפילו בשתי רוחות זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם משום דהוי כמבוי מפולש ומפרש ר"ת דאכסדרה אית לה שלשה מחילות כדאמרינן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כה:) עולם דומה לאכסדרה ורוח צפונית אינה מסובבת וגרס בפרק כל גגות (לקמן דף לד:) כי לית ליה בשלש אבל בד' אית ליה פירוש שיש ג' מחילות וממעט מן הרביעית ורב אית ליה פי תקרה יורד וסותם אפי' בשתי מחילות וכזה שלא כנגד זה והא דלא נקט אכסדרה בחצר משום דסתם אכסדרה בחצר יש לה ג' מחילות להכי נקט בקעה דאפי' כי ליכא אלא שתי מחילות אמר רב פי תקרה יורד וסותם:

אי

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ח טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ד:
לח ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
לט ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
[לט] [ד מיי' שם הלכה טו]:
מ ה טוש"ע שם ס"ז:
מא ו מיי' פ"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ערה סעיף כג:
מב ז ח מיי' פט"ו מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח:
מג ט מיי' פ"ב מהל' זכייה הל' י טוש"ע ח"מ סי' ערה סעיף כג:
מד י מיי' פט"ו מהל' שבת הל' [ט] כ טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ח [ופי' שסג סעיף כו]:
מה כ מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה ז סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף יב:
מו ל מיי' פי"ז שם הלכה לה סמג שם:

מסורת הש"ס

א) [גי' הרא"ש ורש"י: רבה בר שימי], ב) ב"ב נג: ושם איתא רבי ירמיה וכ"ה בגיטין לט., ג) פי' בקעים, ד) שבת קא: לעיל כ., ה) [צ"ל רבה], ו) [צ"ל רבה], ז) [לקמן צ: לד: סוכה יח.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה באילנות וכו' ולא בטיל ליה היקף קמא תא"מ ונ"ב פ"א משום קמא: (ב) ד"ה הרחיק וד"ה הועילה מחילה הד"א: (ג) ד"ה הכי גרסינן וכו' על גובה התל הועיל הוא"ל והדר כצ"ל והד"א: (ד) תוס' ד"ה מאן דשרי וכו' ובשביל נמי לית ביה. (וכס"י הג' וכ"ש שביל דלית כו'):

גליון הש"ס

גמ' קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה. עי' לקמן דף ט ע"א תוס' ד"ה אלא שמי:

מוסף רש"י

דשדא ליפתא אפילא דארעא דגר. זורע לפת בתוך נקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר ולא עשה כלום כי אם וריקת הלפת בתוך החריץ לא הויא חזקה, שהרי לא עשה שום תיקון בקרקע והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה אלא אם כן זרע ואח"כ מכסהו עפר, ואע"פ שגדל הלפת ונשרש בקרקע היום ולמחר, ממילא היא הקצבת, ולא דמי לרפק בה פירתא דמעשה קעביד בגוף הקרקע ומשביח הקרקע מיד בחרישה זו (רשב"ם ב"ב נד.). אכסדרה בבקעה. הבקעה כרמלית, כדאמרינן בילאות הבקעה (שבת ו:) ואכסדרה זו פרולה מד' רוחותיה ועומד קירויה על ד' יתדות ונותנין ד' קורות מיתד ליתד ועליהן מסדרין הנסרין, ואותן הקורות קרי פי תקרה, והאי דנקט בקעה משום דבעיר סתם אכסדראות סמוכות להקיף בית או חצר, והויא מחילה אחת או שתים ומודה שמואל התם דמטלטלין (לקמן צ:) והכי נקט בבקעה דמתוך שאינה סמוכה לבית אין לה דפנות, שאין עושין דפנות לשם אכסדרה (סוכה יח.).

רבינו חננאל

מאן דשרי דהא לית בה דיורין וכחצר דמיא. ומאן דאסר גזר דילמא מיתבי בה דיורין. וקי"ל הילכתא כמאן דמיקיל ושרי ולא חייש לדיורין. וכבר פירשנו למעלה א) (ורחבה) [דברחבה] דרבים הוא (ולא) [דלא] חיישינן. אבל ברחבה דיחיד זימנין דממליך ובני בתי ודייר בה דיורין. קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ובא למעטו באילנות לא הוי [מיעוט], דהא נטיעת אילנות בחצר כחצר דמו כדאמרן. עמוד גבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים הוי מיעוט פחות משלשה לא הוי מיעוט. וכן סלקא סוגיא דשמעתא, ארבעה הוי מיעוט פחות לא. הרחיק מן התל ד' ועשה בו מחיצה הועיל בו. פי' התל הוא מקום שלא הוקף לדירה, ואם הרחיק משפת התל ארבעה טפחים ועשה בו מחיצה לדירה הותר לו לטלטל בכולו, אבל בפחות משלשה, וכן העושה מחיצה על שפת התל לא. דאין מחיצה שעשה עכשיו מבטלת גידור התל שהוא מחיצתו המוקף לדירה אילו דברי רב ששת. ורב חסדא אמר העושה מחיצה ע"ג מחיצה בשבת

רבינו חננאל (המשך)

הועיל, בנכסי הגר לא קנה. ורב ששת אמר אפילו בשבת לא הועיל. ואמר רב חסדא מודה לי רב ששת בעושה מחיצה על שפת התל ודר בתל שהועיל. הואיל ובמחיצות העליונות הוא דר ומותר לטלטל בכולו. והילכתא כרב חסדא בין בשבת דהוא לקולא, ובין בנכסי הגר, דהא רב נחמן קאי כוותיה. בעי רבה בר חנן אליבא דרב ששת נבלעו מחיצות התחתונות והעליונות קיימות מהו, כמחיצה ע"ג מחיצה הוי אי לא. ופשיט אביי לעניין שבת הא קי"ל כל מחיצה שנעשית בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה. ואפילו רב נחמן דאמר לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל אסור. לא אמר אלא במתכוין לעשות מחיצה כדי לטלטל הוא דאסר, אבל כי האי גוונא אפילו רב נחמן שרי. או בנכסי הגר האמרינן האי מאן דשדא ליפתא בי (סילחי) [פילי] דארעא דגר לא עבד ולא מידי. מאי טע' בעידנא דשדא האי ליפתא לא משבחא ולא מידי, בתר הכי כי קא שבחא ממילא שבחא. האי נמי בעידנא דעבד מחיצה ע"ג מחיצה לא הועיל, בתר דנבלעו התחתונות לא עשה הוא בעליונות כלום, הילכך לא קנה בניכסי הגר כלום כי האי גוונא. האי איתתא דעבדא מחיצה על גבי מחיצה בניכסי הגר אתא ההוא גברא רפק ביה פורתא. אוקמה רב נחמן בידה להההוא דרפק בניכסי הגר. אתא היא צווחה קמיה ולא אשגח בה אמר לה לא אחזקת כדמחזקי אינשי. קרפף בית שלש סאין וקירה בו בית סאה. רבה אמר קירויו מייתרו. וכאילו יתר מבית [סאתים] הוא ואסור. ור' זירא אמר אין קירויו מייתרו, אלא הקרוי מפסיק בינתים וזה אין בו יותר מבית סאתים ומותר. לימא בפלוגתא דרב ושמואל פליגי, דאיתמר אכסדרא בבקעה רב אמר מותר לטלטל בכולה, אמרינן פי תקרה יורד וסותם והויא לה רשות היחיד. ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בד' אמות כרשות הרבים, לא אמרינן פי תיקרה יורד וסותם. ר' זירא כרב דאמר פי תיקרה יורד וסותם, וזה המקורה נמי אמרי' פי תיקרה יורד וסותם, ואין בזה שאינו מקורה אלא בית סאתים. ורבה כשמואל דאמר אכסדרה ורשות הרבים רשות אחת הן ואין מטלטלין בהן אלא בד' אמות ואין ביניהן מחיצה מפסקת.

א) אולי צ"ל לעיל דף ח' כהא דאמרינן שם דברחבה דיחיד חיישינן דלמא ממליך ע"ש.